नेपाल सरकार

सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाण्डौं

अग्नि नियन्त्रण तथा बिपद व्यबस्थापन शाखा

फोन नं. : ०१-४२००२९८
०१-४२००४३१

आ.व. :- ०७२/७३
च.नं. :- 62

मिति : २०७२।१२।८

श्री जिल्ला बिकास समितिको कार्यालय, सबै ।
श्री महानगर/उपमहानगर/नगरपालिका कार्यालय, सबै ।

विषय : कार्याशाला गोष्ठीमा प्रतिनिधि पठाइदिने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको आयोजनामा शहरी क्षेत्रहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी **"उत्थानशील (Resilient) शहरी समाज विकासका लागि राष्ट्रिय रणनीति"** तयार गर्ने सन्दर्भमा विज्ञहरु सहितको संलग्नतामा तपसिलको मिति, स्थान र समयमा हुने क्षेत्रीय कार्याशाला गोष्ठीमा त्यस कार्यालयका प्रतिनिधिहरु यसै साथ संलग्न फारम भरि गोष्ठी सन्चालन हुने अघिल्लो दिन आईपुग्ने गरी सहभागिताको लागि आदेशानुसार अनुरोध छ ।

(हस्ताक्षर) २०७२।१२।८
अमरदिप सुनुवार
शाखा अधिकृत

तपसिल :

क्षेत्रिय कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागिहरु

१) जिल्ला बिकास समितिको कार्यालय : बिपद व्यवस्थापन सम्पर्क ब्यक्ति - १ जना
२) नगरपालिका कार्यालय : योजना शाखा प्रमुख वा बिपद ब्यवस्थापन सम्पर्क ब्यक्ति - १ जना
३) शहरी बिकास तथा भवन निर्माण बिभाग, क्षत्रिय कार्यालयबाट : इन्जिनियर - १ जना

सि नं.	बिकास क्षेत्र	मिति	स्थान
१	पुर्वाञ्चल बिकास क्षेत्र	२०७२।१२।१६	बिराटनगर, होटल जेनियल
२	मध्यमाञ्चल बिकास क्षेत्र	२०७२।१२।१८	चितवन, होटल रोयल सेन्चरी
३	पश्चिमाञ्चल बिकास क्षेत्र	२०७२।१२।१४	पोखरा , होटल ल्याण्डमार्क
४	मध्य पश्चिमाञ्चल बिकास क्षेत्र	२०७२।१२।१६	नेपालगञ्ज, होटल सिदार्थ भ्यू
५	सुदुर पश्चिमाञ्चल बि क्षेत्र	२०७२।१२।१४	धनगढी, होटल रुवस

नोट : सहभागिहरुलाई अक्सफामबाट आतेजाते बस भाडा र खाना तथा आवास खर्च नियमानुसार व्यहोरिने छ ।

सम्पर्क ब्यक्ति र मोवाईल नम्वर:
जिवन कासुला - ९८५१२३०३६४ र शेर बहादुर रौले - ९८५८४२३२३६

बोधार्थ
श्री सूचना तथा बिधुतिय शासन शाखा :- यसै बमोजिमको पत्र वेबसाइटमा राखि दिनु हुन ।
(हस्ताक्षर)

नेपाल सरकार

संघिय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

उत्थानशील शहरी समुदायकालागि राष्ट्रिय रणनीति

National Strategy for Resilient Urban Communities – NSURC

शहरी उत्थानशीलतामापनकालागि पहिचान भएका सूचकहरुमा नगरपालिकाहरुबाट क्षेत्रिय कार्यशाला गोष्ठीमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने जानकारी तथा तथ्याङ्कहरु

नगरपालिकाको नामः -
जिल्लाः -
जनसंख्याः -
कुल घरधुरीः-
नगरपालिका घोषणा भएको मितिः -

तालिका १: शहरीक्षेत्रको जोखिम सामिप्यताका सूचकहरु

क.सं.	जोखिम सामिप्यताका पक्ष तथा सूचकहरु	मापन विधि तथा एकाई	सम्बन्धित नगरपालिकाबाट प्रस्तुत तथ्याङ्क/अवलोकनमा आधारित जानकारी	तथ्याङ्क/जानकारीको आधार
क.	**जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित सामिप्यताका सूचकहरु**			
१.	बढ्दो तापक्रमको अवस्था	स्थानीय परिवेशको तापक्रम १° से. ले बढ्न लाग्ने वर्ष		
२.	दैनिक तापक्रम २४°से. भन्दा माथि हुने दिनहरु	जम्मा दिन/वर्ष		
३.	खडेरीको आवृति	विगत ३० वर्षको वर्षाको तथ्याङमा सामान्यभन्दा कम वर्षा भएका वर्षहरु		
४.	अतिवृष्टिको आवृति	विगत ३० वर्षको वर्षाको तथ्याङमा सामान्यभन्दा बढी वर्षा भएका वर्षहरु		
५.	१५० मि.मी./प्रतिदिन भन्दा बढी वर्षा हुने औषत दिनहरु	जम्मा दिन/वर्ष		
ख.	**प्राकृतिक जोखिमसँग सम्बन्धित समिप्यताका सूचकहरु:**			
१.	बाढी प्रभावित क्षेत्रफल	हेक्टर वा कुलक्षेत्रफलको प्रतिशत		
२.	निरन्तर २ हप्ताभन्दा बढी वर्षाको पानी जमाव हुने क्षेत्रफल	हेक्टर वा कुलक्षेत्रफलको प्रतिशत		
३.	३०° वा सोभन्दा बढी भिरालो धरातलमा बसोवास क्षेत्रफल	हेक्टर वा कुलक्षेत्रफलको प्रतिशत		
४.	पहिरो तथा भू-क्षयको आसन्न जोखिमको आधारमा क्षेत्रफल (बसोवास भएको क्षेत्रफल मात्र)	हेक्टर वा कुलक्षेत्रफलको प्रतिशत		
५.	भूकम्पिय जोखिमको संवेदनशिल क्षेत्रहरु	हेक्टर वा कुलक्षेत्रफलको प्रतिशत		
ग.	**जैविक प्रकोप/जोखिमसँग सम्बन्धित समिप्यताका सूचकहरु:**			
१.	विगतमा पानीजन्य रोहरु (हैजा, टाइफाइड, झाडा, पखाला, जण्डिस आदि) को महामारीको आवृति/घटनाहरु	विगत दशकमा उल्लेखित महामारीको आवृति		

२.	विगतमा झिंगा, लामखुट्टे, भुसुना आदिका माध्यमबाट फैलिने रोगहरु (औलो, कालजर, डैगु, जापनिज इन्सेफेलाइटिस आदि) को महामारीको आवृति/अटनाहरु	विगत दशकमा उल्लेखित महामारीको आवृति		
घ.	**प्राविधिक जोखिमसँग सम्बन्धित सामिप्यताका सूचकहरु**			
१.	वातावरणीय प्रदुषणका लागि संवेदनशील औधोगिक एकाईहरुको सख्या	औद्योगिक एकाइको संख्या		
२.	शहरीक्षेत्रका वासिन्दा प्रभावित भएका विगतका औद्योगिक दुर्घटना, विस्फोटन, आगलागी, रसायन चुहावट वा तत्सम्बन्धि घटनाहरु	विगत दशकमा उल्लेखित घटनाहरुको आवृति/निरन्तरता		
३.	विगतका आगलागीका घटना तथा क्षतिको आकार	विगत दशकको आगलागीको घटना र क्षतिको विवरण		
४.	सडक दुर्घटनाको संख्या र मानवीय क्षति	विगत दशकको सडक दुर्घटनाको संख्या र मानवीय क्षतिको विवरण		
ङ.	**मानवीय कारणबाट आसन्न जोखिमसँगको सामिप्यताका सूचकहरु**			
१.	जनघनत्व	जनसंख्या/वर्ग कि.मी.		
२.	आवास भवनहरुको घनत्व	संख्या/वर्ग कि.मी.		
३.	सवारी साधनहरुको घनत्व (दुई पाँग्रे र चार पाँग्रे)	कुल संख्या/कि.मी. लम्बाई		
४.	विगतका वन्द, हडताल तथा सामाजिक सद्भाव विथोल्ने घटनाहरुको आवृति	विगत दशको घटनाक्रम तथा तिनको आवृति		

तालिका २: शहरीक्षेत्रको प्रणालीगत उत्थानशिलताको सामथ्यका सूचकहरु

क्र.सं.	प्रणालीगत उत्थानशिलताको सामर्थ्यका आधार तथा सूचकहरु	मापन विधि तथा एकाई	सम्बन्धित नगरपालिकाबाट प्रस्तुत तथ्याङ्क/अवलोकनमा आधारित जानकारी	तथ्याङ्क/जानकारीको आधार
क.	**शहरीक्षेत्रको पूर्वाधार तथा पूर्वाधार व्यवस्थापन प्रणालीसँग सम्बन्धित सामर्थ्य::**			
१.	सडक घनत्व (निर्माण योग्य क्षेत्रमा आधारित)	कि.मी./वर्ग कि.मी.		
२.	कालोपत्र भएको सडकको लम्वाई	कि.मी./कुल सडक लम्वाईको प्रतिशत		
३.	वैकल्पिक सडकमार्गको उपलब्धता	कि.मी./१००० जनसंख्या		
४.	पाइपलाइनबाट उपलब्ध खानेपानीको वितरण प्रणालीमा पहुंच भएको घरधुरीको संख्या	घरधुरी संख्या		
५.	प्रतिब्यक्ति खानेपानीको उपलब्धता	लिटर/व्यक्ति/प्रतिदिन		
६.	वैकल्पिक खानेपानीको स्रोतमा पहुंच भएको घरधुरी	घरधुरी संख्या		
७.	शहरीक्षेत्रको फोहरमैला ब्यवस्थापन प्रणालीबाट प्रतिदिन संकलन र ब्यवस्थापन हुने फोहरमैलाको प्रतिशत	प्रतिशत		
८.	फोहरमैला ब्यवस्थापन प्रणालीमा पहुंच हुने घरधुरी संख्या	घरधुरी संख्या		
९.	फोहरमैला ब्यवस्थापनकालागि ब्यवस्थित ल्याण्डफिल साइटको उपलब्धता	रहेको/नरहेको		
१०.	धरदैलो भित्रै शौचालय हुने घरधुरी	घरधुरी संख्या		
११.	सडकपेटीसँगै वर्षाको पानी निकासका लागि नालाड्रेनको ब्यवस्था (नाला ड्रेनको लम्वाई, सडक लम्वाइको प्रतिशतमा)	प्रतिशत		
१२.	ढलनिकाससँग जोडिएको घरधुरी	घरधुरी संख्या		
१३.	ढलनिकासबाट कुल तरल फोहरको ब्यवस्थापन प्रतिशत	प्रतिशत		
१४.	अस्पताल शैयाको उपलब्धता	शैया/१००० जनसंख्या		
१५.	चिकित्सकको उपलब्धता	चिकित्सक/१००० जनसंख्या		

१६.	नक्सा पासका आधारमा निर्मित स्थायी आवास भवन संख्या	स्थायी आवास भवन संख्या		
१७.	स्थानीयस्तरमा उपलब्ध (सुनिने) सामुदायिक एफ.एम. रेडियो	रेडियो स्टेशन संख्या		
१८.	विद्युतको उपलब्धता (जलविद्युत + अन्यस्रोत)	उपभोक्ता घरधुरी संख्या		
१९.	फोन सुविधाको उपलब्धता	उपभोक्ता घरधुरी संख्या		
२०.	सेल्यूलयर मोबाइल उपभोक्ता	सेल्यूलर मोबाइल उपभोक्ता संख्या		
२१.	इन्टरनेट सुविधाको उपलब्धता	इन्टरनेट उपभोक्ता संख्या		
ख.	**शहरीक्षेत्रको पारिस्थितिकीय प्रणालीसँग सम्बन्धित सामर्थ्य**			
१.	शहरीक्षेत्रको वन/वृक्षारोपण क्षेत्रफल	क्षेत्रफल (हेक्टर)		
२.	सडक र नदी/खोला क्षेत्रमा हरित क्षेत्रफल	हरित क्षेत्रफल (हेक्टर)		
३.	शहरमा निर्मित संरचना क्षेत्र (Build-up Area) मा खुलास्थान, पार्क आदिको उपलब्धता	क्षेत्रफल		
४.	वर्षाको पानी संकलन हुने पोखरी र मानव निर्मित रिजर्भवायरको उपलब्धता	कूल क्षेत्रफल		
५.	शहरी क्षेत्रभित्र जल पूनर्भरणका लागि नछेकी छोडिएको सतह सतहक्षेत्र	क्षेत्रफल		

तालिका ३:शहरीक्षेत्रका सरोकारवालाहरुको सामर्थ्य सूचकहरु

क.सं.	शहरीक्षेत्रको सरोकारवालाहरुको सामर्थ्यका पक्ष तथा सूचकहरु	मापन विधि तथा एकाई	सम्बन्धित नगरपालिकाबाट प्रस्तुत तथ्याङ्क/अवलोकनमा आधारित जानकारी	तथ्याङ्क/जानकारीको आधार
क.	**शहरीक्षेत्रको वासिन्दाको सामाजिक र आर्थिक संरचनासँग सम्बन्धित सूचकहरुः**			
१.	लैंगिक अनुपात (पुरुष/महिला)	लैंगिक अनुमान		
२.	आश्रित जनसंख्या (१५ वर्षभन्दा मुनि र ६५ वर्षभन्दा माथिको)	प्रतिशत		
३.	निरिपेक्ष गरिबीको रेखा मुनिरहेको जनसंख्या	प्रतिशत		
४.	शिशु मृत्युदर (५ वर्षमुनिको शिशु मृत्युदर)	मृत्यु/१००० जन्म		
५.	मातृ मृत्युदर	मृत्यु/१००० प्रशव		
६.	सरदर आयु	औषत आयु		
७.	दलित + जनजाति	घरधुरी संख्या		
८.	झुपडी/सुकुम्बासी संख्या/जनसंख्या	घरधुरी/जनसंख्या		
९.	कुल साक्षरता	प्रतिशत		
१०.	महिला साक्षरता	प्रतिशत		
११.	१५ वर्षमुनिका विद्यालय जाने वालवालिका	प्रतिशत		
१२.	प्रति व्यक्ति आय	रु. प्रतिदिन		
१३.	प्रति व्यक्ति गैर कृषि आम्दानी	रु.		
१४.	वैदेशिक रोजगारीबाट विप्रेषण प्राप्त गर्ने	घरधुरी संख्या		
१५.	विप्रेषणको आकार	रु./प्रतिघरधुरी/महिना		
१६.	कृषिक्षेत्रमा आश्रित घरधुरी			
ख.	**स्थानीय सरकार/नगरपालिकाको सामर्थ्य सम्बन्धी सूचकहरुः**			
१.	स्थानीय सरकार/नगरपालिका अन्तरगत विपद् व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय	भएको/नभएको		

	व्यवस्थापन कार्यका लागि बेग्लै संस्थागत एकाइको व्यवस्था			
२.	(१) मा उल्लेखित एकाइमा योग्य तथा तालिम प्राप्त जनशक्तिको नियुक्ती तथा परिचालन	भएको/नभएको		
३.	आकस्मिक आगलागि नियन्त्रण गर्न वारुणयन्त्रका साथै दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन	भएको/नभएको		
४.	एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता तथा विश्वसनियता	रहेको/नरहेको		
५.	वार्षिक बजेटको आकार	विगत ५ वर्षको औषत वार्षिक बजेट		
६.	वार्षिक विकास बजेटको आकार	विगत ५ वर्षको औषत विकास बजेट		
७.	विकास बजेट खर्च प्रगति	विगत ५ वर्षको औषत विकास बजेट खर्च प्रतिशत		
८.	विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय व्यवस्थापन जस्ता कार्यमा कुल वार्षिक बजेट खर्चको प्रतिशत	विगत ५ वर्षमा उक्त कार्यहरुमा खर्च गरिएको बजेट प्रतिशत		
९.	विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय व्यवस्थापन जस्ता कार्यमा योजनावद्ध कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यन्वयनको अवस्था	भएको/ नभएको		
१०.	शहरका वासिन्दाहरुलाई विपदवारे पूर्व जानकारी संप्रेषण सुसुचित गर्ने अवस्था	भएको/नभएको		
११.	शहरी वासिन्दाहरुसंग विपद व्यवस्थापनमा सहकार्य गर्ने अवस्था	भएको/नभएको		
ग.	**सामाजिक/सामुदायिक सरोकारवाला र संघ/संस्थाहरुको सामर्थ्य:**			
१.	स्थानीयस्तरमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय व्यवस्थापनको कार्यहरुमा सामाजिक संघ	संघसंस्था तथा सञ्जालहरुको संख्या		

	संस्था तथा संजालहरुको उपस्थिती			
२.	स्थानीयस्तरमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन तथा वातावरणीय व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरु संचालन र कार्यन्वयनमा सक्रिय सामुदायिक संस्थाहरुको संख्या	सक्रिय सामुदायिक संस्थाहरुको संख्या		
३.	वडा नागरिक मञ्च वा यस प्रकारका नागरिक मञ्चहरुको गठन र सक्रियताको अवस्था	भएको/नभएको		
४.	स्थानीयस्तरमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन र वातावरणीय व्यवस्थापनवारे सामुदायिक संस्थाहरुबाट संचालन हुने वार्षिक कार्यक्रमहरुको संख्या	उक्त संस्थाहरुबाट विगत ५ वर्षमा संचालन भएको औषत वार्षिक कार्यक्रमहरुको संख्या		
घ.	**स्थानीयस्तरमा सक्रिय विकास संस्थाहरुको सामर्थ्य:**			
१.	स्थानीयस्तरमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन र वातावरणीय ब्यवस्थापनको क्षेत्रमा सक्रिय राष्ट्रिय/अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरुको संख्या	तोकिएको क्षेत्रमा सक्रिय गैर सरकारी संस्थाहरुको संख्या		
२.	विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन र वातावरणीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा स्थानीय सरकार/नगरपालिकासँग सहकार्य गरिरहेका हालका राष्ट्रिय/अतरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरुको संख्या	तोकिएको गैर सरकारी संस्थाहरुको संख्या		
३.	स्थानीयस्तरमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन र वातावरणीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा राष्ट्रिय/अन्तरराष्ट्रिय संस्थाहरुबाट गरिने वार्षिक लगानी	विगत ५ वर्षको औषत लगानी		
ङ.	**निजीक्षेत्रको सामर्थ्य:**			
१.	निजीक्षेत्रको वार्षिक खाद्यवस्तु भण्डारण क्षमता	कुल भण्डारण क्षमता		
२.	विपद वा आपतकालमा निजीक्षेत्रको खाद्यवस्तु आपूर्ति क्षमता (दिनमा)	आपूर्ति हुनक्ने जम्मा समय (दिन)		

३.	विपद वा आपतकालमा निजी क्षेत्रको औषधी र उपचारका उपकरणहरुको आपूर्तिको क्षमता (दिनमा)	आपूर्ति गर्नसक्ने जम्मा समय (दिन)		
४.	निजीक्षेत्रबाट आफ्नैस्तरमा वा सरकारको सहकार्यमा स्थानीयक्षेत्रमा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन र वातावरणीय व्यवस्थापनको क्षेत्रमा गरिने वार्षिक लगानी	विगत ५ वर्षको वार्षिक लगानीको औषत		

तालिका ४: शासन प्रणाली, नियमन तथा कार्यन्वयन सामर्थ्यको अवस्था

क्र.सं.	शासन प्रणाली, नियमन तथा कार्यन्वयन सामर्थ्यसँग सम्बन्धित पक्ष तथा सूचकहरु	मापन विधि तथा एकाई	सम्बन्धित नगरपालिकाबाट प्रस्तुत तथ्याङ्क/अवलोकनमा आधारित जानकारी	तथ्याङ्क/जानकारीको आधार
क.	**संस्थागत संरचना:**			
१.	विपद प्रतिकार्य, खोजी तथा सहायताका लागि नगरपालिकास्तरमा विपद प्रतिकार्य समितिको गठन	भएको/नभएको		
२.	नगरपालिका अन्तरगत प्रतिकार्य, खोजी तथा सहायता परिचालनका लागि तालिम प्राप्त/अनुमवी जनशक्तिको संख्या	जनशक्ति संख्या		
३.	स्थानीयस्तरको विपद प्रतिकार्य समितिको जिल्लास्तरिय विपद प्रतिकार्य समितिसँगको सम्बन्ध	वार्षिक सहकार्य/वैठकको संख्या		
४.	विपद प्रतिकार्य समिति वा नगरपालिकासँग स्थानीयस्तरमा विपदका समय खोजी तथा सहायताको कार्यमा खट्न सक्ने स्वयंसेवीहरुको अद्यावधिक रेकर्ड	भएको/नभएको		
५.	विपद प्रतिकार्यमा संचालन गर्न सकिने स्थानीयस्तरमा उपलब्ध उपकरण, मेसिन, औजार आदिको अद्यावधिक रेकर्ड	भएको/नभएको		
६.	स्थानीय सरकार/नगरपालिकामा विपद प्रतिकार्यका लागि वार्षिक वजेट विनियोजन	भएको/नभएको		
७.	माथि (६) मा उल्लेखित वजेट विनियोजन नभएको भए स्थानीय सरकार/नगरपालिकामा भविष्यमा यस्तो व्यवस्था गर्ने लक्ष्य	भएको/नभएको		
ख.	**नियमन तथा कार्यान्वयन:**			
१.	भू-उपयोगको योजना तथा कार्यान्वयनको अवस्था	भएको/नभएको		

२.	भवन निर्माणका लागि तोकिएको कानूनी व्यवस्था तथा संहिताको कार्यन्वयन	भएको/नभएको		
३.	भवन निर्माणका लागि राष्ट्रिय भवन निर्माण मापदण्ड (National Building Code) कार्यन्वयन	भएको/नभएको		
४.	तोकिएको मापदण्ड अनुरुप निर्माण भएको/नभएको अनुगमनको व्यवस्था तथा सो कार्यमा जनशक्ति परिचालन व्यवस्थापन	भएको/नभएको		
५.	तोकिएको मापदण्ड अनुरुप निर्माण भएको/नभएको वा सुरक्षित रहेको/नरहेको प्रमाणपत्र दिने व्यवस्था	रहेको/नरहेको		
६.	सार्वजनिक तथा वृहत निर्माण कार्यको सामाजिक सम्परिक्षण (Social auding) को व्यवस्था/परम्परा	रहेको/नरहेको		
७.	नगरपालिकामा गरिने निर्माण कार्यको आवधिक योजना (Periodic Plan) तयारगरि कार्यन्वयन गर्ने व्यवस्था	रहेको/नरहेको		
८.	भवन निर्माण लगायत अन्य भौतिक संरचनाहरुको निर्माणमा स्थानीय ज्ञान र सिपको परिचालन	गरिएको/नगरिएको		
९.	भवन निर्माण लगायत अन्य भौतिक संरचनाहरुको निर्माणमा स्थानीय संस्कृति झल्किने शिल्प, शैली तथा निर्माण सामग्री प्रयोगको प्राथमिकता	भएको/नभएको		